

τῆς βουλγαρικῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀπο-
λημιώσεως καὶ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν
διεξόδου τῆς Βουλγαρίας ἐν Δεδεαγάτς, κιν-
δυνεύει νὰ πάθῃ ὅ,τι ὁ περίφημος ὑπουργὸς
τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Πλαστήρα κ. Ἀλεξαν-
δρῆς, ὅτε καθικετεύων καὶ ἐκλιπαρῶν τὴν
ἀναγνώρισιν τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσε-
ως, ἐπρότεινεν ἠλιθίως διὰ τοῦ κ. Χάρολδ

Ὁ κ. μονίως δημαρχεῖων, κλημενῶς μετα-
δίνει εἰς Κηφιστὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα τοῦ Δή-
μου. Καὶ ὅμως δὲν βλέπει εἰς ποῖον οἰκτρὴν κη-
τάστασιν ἐθρῖσκονται οἱ δρόμοι τῶν δύο ὄρκλων
προκτείνων. Δὲν πωλεῖ, ὁ κ. «Δήμαρχος» τὰ αὐ-
τοκίνητα τοῦ Δήμου, ποῦ χρησιμεύουν μόνον εἰς
τοὺς ἀσκόπους περιπάτους του, καὶ μὲ τὰ χρήμα-
τα νὰ ἀγοράσῃ ἕνα ὁδοστρωτήρα;

μναζον τὸ πνεῦμα τῶν νέων εἰς τὴν ἐπι-
παντὸς ζητήματος ἐφαρμογὴν τῶν κα-
νόνων τῆς οὕτω καλουμένης τυπικῆς λο-
γικῆς, ἀλλὰ καὶ διότι τὰ συνδεόμενα
πρὸς τὸν πρῶτον ἀνθρώπινον βίον προ-
βλήματα ὑπεβλήθησαν τότε διὰ πρώτην
φορὰν εἰς ὀρθολογικὴν ἔρευναν μετ' ἀ-
ποδείξεων καὶ συμπερασμάτων. Ἐπὶ τοῦ
προκειμένου ὀφείλομεν νὰ παρατηρή-
σωμεν, ὅτι αἱ προσπάθειαι τῶν σοφι-
στῶν δὲν ἀπέληξαν εἰς τὴν συγκρότησιν
ἐπιστήμης ἀντικειμενικῶς ἐρευνώσης τὰ
φαινόμενα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀφ'
ἐνὸς μὲν ἐπειδὴ οἱ σοφισταὶ ἔστερουντο
καταλλήλου μεθόδου καὶ ἀφ' ἑτέρου διό-
τι ἐξ αὐτῶν οἱ ἐπιφανέστεροι, δηλαδὴ ὁ
Γοργίας καὶ ὁ Πρωταγόρας ἦσαν δε-
πτικισταὶ καὶ ὡς τοιοῦτοι παρεδέχοντο,
ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ λυθῶσι τὰ φιλοσο-
φικὰ προβλήματα τόσον τοῦ ἔξωτερικοῦ
ὅσον καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου. Πάν-
τως οἱ σοφισταὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι Ἕλλη-
νες φιλόσοφοι οἱ ἐπιληφθέντες τῆς μελέ-
της τῶν ψυχικῶν φαινομένων καὶ οἱ
προσπαθήσαντες νὰ κατανοήσουν τοὺς
νόμους, τοὺς διεποντας τὴν ἀνθρωπίνην
νόησιν. Διὸ καὶ ἡ φιλοσοφία ὀφείλει με-
γίστως χάριτα εἰς αὐτούς.

Ὁ Γοργίας, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς φι-

λοσοφίας τῶν Ἐλεατῶν ἰσχυρίζεται ὅτι
πραγματικὸν «εἶναι» δὲν ὑφίσταται καὶ
ὅτι καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη, καθ' ἣν
ὑπάρχει τοιοῦτο, εἶναι ἀδιάγνωστον
μόνον ἐμμέσως διαγνωστόν.

Ὁ πρῶτος Ἕλληνας φιλόσοφος, ὁ ἀσχο-
ληθεὶς σοβαρῶς μὲ τὸ ἀκανθῶδες πρό-
βλημα τῆς γνώσεως ἦτο ὁ Πρωταγόρας
(480—410 π. Χ.). Πᾶσα γνώσις ὀφείλεται
κατ' αὐτὸν εἰς τὴν αἰσθησιακὴν ἀν-
τίληψιν. Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ὃ μὴ πρότε-
ρον ἐν τῇ αἰσθήσει. Διὰ τὸν φιλόσοφον
τοῦτον αἰσθησιακὴ ἀντίληψις εἶναι με-
ταβολὴ εἰς τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, ἥτις
ἐπέρχεται δι' ἐπαφῆς πρὸς τὰ ὑλικά ἀν-
τικείμενα καὶ τῆς ὁποίας λαμβάνει γνώ-
σιν ἢ συνειδήσις. Ἐπειδὴ δ' ἰθεώρει ὡς
ἀξίωμα τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Ἡρακλείου
ὅτι πάντα τὰ ὑλικά ἀντικείμενα μετα-
βάλλονται διηλεκτῶς (τὰ πάντα ρεῖ) καὶ
ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη γίνεται τόσον εἰς
τὰ αἰσθητήρια, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἔξωτερι-
κον κόσμον, συνήγαγε τὸ συμπέρασμα,
ὅτι πᾶν αἶσθημα π. χ. τὸ αἶσθημα τοῦ
ἐρυθροῦ, τοῦ πρασίνου, τοῦ γλυκοῦ, τοῦ
πικροῦ κ.τ.λ. εἶναι πραγματικὸν ἀπο-
κλειστικῶς διὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ μόν-
ον κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν τοῦτα
γεννᾶται ἐν τῇ συνειδήσει. Πᾶν αἶσθη-

20 Μ. / 27ης 1924

Χρονικὴ Α. Δαλιγιῶς

μα δεον να νοηθῆ ὡς πραγματικόν, διότι, ἂν δὲν ἦτο τοιοῦτον θ' ἀπεκλείετο πᾶσα οἰαδήποτε γνῶσις. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου τὸ αἶσθημα προσδιορίζεται ὑπὸ δύο παραγόντων ἦτοι ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ γίνεται αἰσθητὸν καὶ τοῦ ὑποκειμένου εἰς τὴν συνειδήσιν τοῦ ὁποίου γεννᾶται. Ὅθεν ἡ πραγματικότης τῶν αἰσθημάτων εἶναι μόνον σχετικὴ.

Ἐὰν υποθέσωμεν, ὅτι δύο ἄνθρωποι βλέπουν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον, καὶ ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ἀποκομίζει τὴν α ὁ δὲ ἕτερος τὴν β ἐντύπωσιν, εἶναι ὀρθαὶ ἀμφότεραι αἱ ἐντυπώσεις, ἀλλ' ἂ μόνον ὑποκειμενικῶς. Ἄλλ' ἀκόμη καὶ δι' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τὸ αἶσθημα εἶναι πραγματικὸν μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς γενέσεώς του. Διότι μετὰ πάροδον ἐλαχίστου χρόνου δύναται νὰ μὴ εἶναι πλέον τοιοῦτον συνεπεία μεταβολῶν, ἐπερχομένων εἰς τὸ ὑποκείμενον ἢ εἰς τὸ ἀντικείμενον. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ σχετικὴ. Πάντων μέτρον ἄνθρωπος. Ἡ γνωσιολογία τῶν σοφιστῶν εἶναι ὀρθὴ καὶ βέβαιος. Ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη διδάσκει, ὅτι αἱ ἀντιδράσεις τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐρεθισμοὺς εἶναι κατὰ φυσικὸν λόγον ἀτομικῶς διάφοροι. Δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἕνεκα παθολογικῆς βλάβης δὲν δύναται νὰ διακρίνη τὰ διάφορα χρώματα ἀπ' ἀλλήλων καὶ δι' ἡμᾶς, ὅταν διατελῶμεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς σαυτονίης, μεταβάλλεται ἡ ὄψις τοῦ κόσμου. Εἰς τὸν ἐμμέτροπα τἀντικείμενα φαίνονται διάφορα ἢ εἰς τὸν μύωπα, τὸν πρεσβύωπα κ.τ.λ. Ἡ γνωσιολογία τῶν σοφισ

τῶν εἶναι, εἴπομεν, ὀρθὴ κατὰ βᾶθος, ἀλλὰ μεταγομένη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἠθικῆς δὲν δύναται παρὰ νὰ ἔχη καταστροφικὰς συνεπείας. Διότι, ἂν εἶναι ἀγαθὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φαίνεται τοιοῦτον μόνον εἰς τὸ α ἄτομον καὶ ὄχι εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους· εἰάν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶναι καθαραὶ ὑποκειμενικαὶ ἀντιλήψεις ὑφιστάμεναι εἰς τὰς καθ' ἕκαστον συνειδήσεις διαφόρους παραλλαγὰς· ἂν ἓν συντόμῳ ὁ γνῶσιων τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶναι διάφορος εἰς πάντα ἄνθρωπον, τότε πᾶσα ἠθικὴ εὐθύνη ἐξαφανίζεται, τὰ πάντα δὲ θὰ διέπωνται μοιραίως ὑπὸ κτηνώδους ἐγωισμοῦ. Διότι πᾶς τις θὰ δικαιούται νὰ ἐνεργῇ κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἠθικὰς ἀντιλήψεις, καθοδηγούμενος φυσικὰ ὑπὸ τοῦ ἰδίου συμφέροντος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἠθικὸν οἰκοδόμημα καταρροεῖ καὶ μετ' αὐτοῦ πᾶσα ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ συγκροτημένη κοινωνικὴ ὁμάς. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἡ ἠθικὴ τῶν σοφιστῶν εἶναι ἀναγκαία ἀκολουθία τῶν γνωσιολογικῶν ἀντιλήψεων των, εἰς αὐτὸ δὲ δὲν πταίουσι οἱ σοφισταί, ἀλλ' οἱ ἄτεγκτοι λογικοὶ νόμοι. Εἶναι γνωσταὶ αἱ ἀντιφάσεις ἐν τῷ φιλοσοφικῷ συστήματι τοῦ Καντίου ἀκριβῶς· ἐπειδὴ ὁ μέγας οὗτος φιλόσοφος διαισθανόμενος τὴν ἐξ ἀντικειμένου ὑπόστασιν τῆς ἠθικῆς, ἥτις δὲν εἶναι προῖον τοῦ λόγου, ἀλλ' ἀπόρροια τοῦ συναισθήματος, ἠναγκάσθη νὰ φανῇ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἀσυνεπὴς πρὸς τὴν μεγάλην αὐτοῦ διδασκαλίαν.

ΑΝΑΡ. ΔΑΛΕΖΙΟΣ